

LÄNSSTYRELSEN

Malmöhus län

Miljövårdsenheten

Bd T Arnström

040 - 14 60 38

Telefax 040 - 30 22 71

BESLUT

1(2)

1989-12-12

11.1211-4360-87
1286-213

Rek + mb

Fastställelse av skötselplan för naturreservatet Ystads Sandskog i Ystads kommun.
(2 bilagor)

Länsstyrelsen har i samarbete med Ystads kommun upprättat förslag till skötselplan för naturreservatet Ystads Sandskog i Ystads kommun.
Ystads Sandskog förklarades som naturreservat genom länsstyrelsens beslut den 12 december 1989.

Statens naturvårdsverk och kommunstyrelsen i Ystads kommun har yttrat sig över skötselplanen. Skötselrådet har vid sammanträde den 1 mars 1989 godkänt planen.

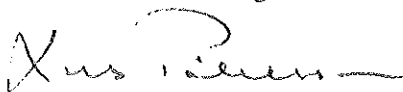
LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Länsstyrelsen fastställer enligt 9 § naturvårdsförordningen bilagda skötselplan (bilaga 1), daterad den 12 december 1989, att gälla tills vidare.

Skötselplanen träder i kraft när länsstyrelsens beslut den 12 december 1989 om förordnande av Ystads Sandskog som naturreservat och detta beslut har vunnit laga kraft.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen (miljö- och energidepartementet), se bilaga 2.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit miljövårdsdirektör Lars Pålsson, beslutande, länsantikvarie Carin Bunte och byrådirektör Thomas Arnström, föredragande.

Lars Pålsson

Thomas Arnström

Bilagor

1. Skötselplan för naturreservatet Ystads Sandskog, 1989-12-12
2. Hur man överklagar.

LÄNSSTYRELSEN

Malmöhus län

Kopia till

Statens naturvårdsverk, 171 85 SOLNA -X

Kommunstyrelsen i Ystads kommun, Nya Rådhuset, 271 00 Ystad -X

Skogsvårdsstyrelsen i Malmöhus län, Box 176, 221 00 LUND

Skogsvårdsstyrelsen i Malmöhus län, Box 234, 291 33 KRISTIANSTAD

Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 86 STOCKHOLM

Skånes Hembygdsförbund, Box 153, 221 00 LUND

Skötselrådet (5 ex)

Kulturmiljöenheten

Miljövårdsenheten

Registrering (3 ex)

Akten

1989-12-12

Bilaga 1
11.1211-4360-87
1286-213

Skötselplan för YSTADS SANDSKOG

DISPOSITIONS - OCH SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET YSTADS SANDSKOG

1 ALLMÄN BESKRIVNING	1
1.1 Uppgifter om naturreservatet	1
1.2 Natur- och kulturhistoriska förhållanden	2
1.3 Kommunikationer	2
1.4 Föreskrifter enligt länsstyrelsens beslut 1989-12-12	2
2 DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN	5
2.1 Mål	5
2.2 Disposition av marken	6
2.3 Åtgärder av allmän karaktär	6
2.3.1 Skötsel av skog	6
2.3.2. Skötsel av övrig mark	6
2.3.3 Skötsel av vattenområden	8
2.3.4 Faunavård och jakt	8
2.3.5 Fiske	8
2.3.6 Fornvård	9
2.3.7. Byggnader och andra anläggningar	9
2.3.8 Tillsyn och uppföljning	9
2.4 Detaljbeskrivning och detaljåtgärder	9
SKÖTSELOMRÅDE 1 (Strandplanet)	9
SKÖTSELOMRÅDE 2 (Dynerna)	10
SKÖTSELOMRÅDE 3	11
SKÖTSELOMRÅDE 4	11
SKÖTSELOMRÅDE 5	12
SKÖTSELOMRÅDE 6	12
SKÖTSELOMRÅDE 7	12
SKÖTSELOMRÅDE 8	13
SKÖTSELOMRÅDE 9	13
SKÖTSELOMRÅDE 10 (8 ha)	14
SKÖTSELOMRÅDE 11 (ca 1 ha)	15
SKÖTSELOMRÅDE 12	15
SKÖTSELOMRÅDE 13	15
SKÖTSELOMRÅDE 14	16
SKÖTSELOMRÅDE 15	16
SKÖTSELOMRÅDE 16	16
SKÖTSELOMRÅDE 17	17
SKÖTSELOMRÅDE 18	17
3 DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV ANLÄGGNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV	18
3.1 Motiv och syfte	18
3.2 Motorfordonstrafik	18
3.3 Parkeringsplatser	18
3.4 Stigar, leder och stängselgenomgångar	18
3.5 Toalett och renhållning	18
3.6 Eldplatser	19
3.7 Räddningsutrustning	19
3.8 Information	19
4 FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN	19
Ansvarsfördelning	19
5 KARTOR	19
6 BILAGA	19

1989-12-12

1 (19)

DISPOSITIONS - OCH SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET YSTADS SANDSKOG

1 ALLMÄN BESKRIVNING

1.1 Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Ystads Sandskog
Skyddsform:	Naturreservat
Beslutsdatum:	1989-12-12
Kommun:	Ystad
Fastigheter:	Del av fastigheterna Sandskogen 2:24, Nybrostand 36:62 och Hamnen 2:2.
Markägare:	Ystads kommun.
Läge:	Strandområdet vid Östersjön mellan Ystads tätort och Nybroåns mynningsområde.
Kartblad:	Topografisk karta; 1D Ystad NO/2D Tomelilla SO Ekonomisk karta; 1D 9f Öja, 1D 9g Köpingebro.
Avgränsning:	Området är avgränsat med svart heldragen linje på bifogad karta (karta 1) Reservatets avgränsning i vattenområdet följer djupkur- van för 3 m (anges inte på kartan).
Areal:	Ca 115 ha landareal, ca 90 ha vattenareal.
Naturvårdsförvaltare:	Ystads kommun.

1989-12-12

2 (19)

Beslutsmotiv: Geologiska, botaniska,
zoologiska, markhistoriska,
landskapsbild och rekreation

Planförfattare: Thomas Arnström

1.2 Natur- och kulturhistoriska förhållanden

Ystads Sandskog är fastställt som riksintresse för naturvård 1989-02-07. Sandskogen är i huvudsak ett skogsområde på ett svagt kuperat sandunderlag samt ett kustparallellt stranddynområde med utanförliggande strandplan. Området är idag, liksom tidigare, påverkat av erosion, dock begränsad till stranden och stranddynområdet.

Områdets vegetation och fauna är av stort naturvårdsintresse. Vidare är området intressant från kulturhistorisk synpunkt med avseende på områdets sentida historiska utveckling men även då området i anslutning till reservatet har visat sig rikt på lämningar från bl a stenåldern. Det finns skäl att förutsätta att sådana lämningar även finns inom reservatets gränser.

Ystads Sandskog omfattar ett strandnära dynlandskap som överlagrar ett strandvallsystem från bl a litorinatid. Området har under 1700-1800-talen beskrivits som ett aktivt flygsandsfält. På initiativ av befolkningen i Ystad och med bidrag från staten genomfördes planteringsåtgärder för att minska sandflykten.

Beskrivning av natur- och kulturförhållanden redovisas i bilaga.

1.3 Kommunikationer

Området avgränsas i norr av väg 10. Från denna väg finns infarter till anlagda parkeringsplatser. Från Ystad finns även anlagda och markerade promenadstigar samt delvis anlagd ridväg genom området.

Busslinjer inom länstrafiken har hållplatser i anslutning till reservatet.

1.4 Föreskrifter enligt länsstyrelsens beslut 1989-12-12

- A. Föreskrifter med stöd av 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

- 1 utföra åtgärd som förändrar områdets topografi och landskapets allmänna karaktär, yt- eller dräneringsförhållanden såsom att gräva, spränga, muddra, borra, schakta, dika, dämma, dränera, utfylla, plöja eller utföra annan markberedning

1989-12-12

3 (19)

- 2 *bedriva täkt av sand, tång eller torv*
- 3 *uppföra byggnad eller annan anläggning*
- 4 *anlägga väg, parkeringsplats, led, bro eller spång*
- 5 *anlägga campingplats eller uppställningsplats för husvagnar, husbilar eller dylikt*
- 6 *anlägga brygga eller anordna upplägningsplats för farkoster*
- 7 *anlägga luft- eller markledning*
- 8 *anbringa tavla, skylt, inskrift, affisch eller därmed jämförlig anordning – informations- och reservatsskyltar undantagna*
- 9 *anordna upplag annat än tillfälligt för jord- och skogsbrukets behov*
- 10 *uppföra stängsel eller annan hägnad annat än för jordbrukets behov*
- 11 *tillföra gödselmedel (naturlig gödsel, handelsgödsel, röttslam) eller jordförbättringsmedel*
- 12 *använda kemiska bekämpningsmedel*
- 13 *så eller plantera träd, buskar eller andra växter*
- 14 *i övrigt företa skogsbruks- eller jordbruksåtgärder i strid mot de mål och riktlinjer som är angivna i av länsstyrelsen fastställd skötselplan*
- 15 *jaga med undantag för skyddsjakt*
- 16 *varaktigt lägga upp båtar på stranden*
- 17 *avstycka tomtmark inom fastigheter.*

Ovan nämnda bestämmelser skall ej utgöra hinder för åtgärder i samband med reservatets skötsel i enlighet med av länsstyrelsen fastställd skötselplan, samt för militär verksamhet och underhåll av försvarets anläggningar och befintliga tele-, el-, vatten- och avloppsledningar. I samband med utförande av arbeten skall samråd ske med länsstyrelsen. Vid akuta reparationer kan dessa samråd ske sedan arbetena inletts. Tillämpliga bestämmelser gäller inte heller sakägare med särskilda strandservitut.

1989-12-12

4 (19)

B. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken är skyldig att tåla att följande åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet, nämligen

- 1 Utmärkning av reservatet
- 2 Utförande av underhåll av anläggning eller anordning för allmänhetens friluftsliv, nämligen parkeringsplatser, tillfartsvägar, stigar, leder, toaletter och eldplatser vars läge är angivna i av länsstyrelsen fastställd skötselplan
- 3 Gallringar, röjningar, avverkningar, slätter samt övriga åtgärder vilka finns angivna i av länsstyrelsen fastställd skötselplan
- 4 Skötsel av betesmarker innefattande betesdrift, röjningar, uppsättande och underhåll av stängsel och vattningsanordningar i enlighet med av länsstyrelsen fastställd skötselplan.

C. Föreskrifter med stöd av 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iakttaga inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

- 1 borra, spränga, mejsla, gräva, schakta, muddra, utfylla eller tippa
- 2 framföra motorfordon annat än på särskilt anvisade vägar och platser
- 3 ställa upp motorfordon, husvagn, husbil, släpvagn eller dylikt annat än på särskilt anvisade platser
- 4 tälta
- 5 förtöja eller ankra båt annat än på anvisade platser
- 6 varaktigt lägga upp båtar på stranden
- 7 framföra cykel annat än på anvisad väg, stig eller plats
- 8 rida annat än på anvisad väg, stig eller plats
- 9 medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur
- 10 anbringa tavla, skylt, inskrift, affisch eller därmed jämförlig anordning
- 11 göra upp eld annat än på iordningsställd och anvisad plats
- 12 gräva upp, plocka eller bryta buskar, ris, örter, mossor eller lavar
- 13 bedriva tångtäkt eller avlägsna tång från dyner
- 14 anordna motortävling, skyttetävling, orienteringstävling, båttävling eller träning därför

1989-12-12

5 (19)

15 åka vattenskidor eller windsurfa närmare stranden än 100 m

16 på ett störande sätt använda radio, bandspelare, musikinstrument eller dylikt

D. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdsförordningen om naturvårdsförvaltningen av reservatet

Naturvårdsförvaltare

Naturvårdsförvaltare skall vara Ystads kommun, som fortlöpande skall samråda med länsstyrelsen vid förvaltningen.

Skötselplan

Skötseln och dispositionen av området skall bedrivas enligt en skötselplan vilken efter godkännande av markägare och statens naturvårdsverk fastställs av länsstyrelsen.

Utmärkning av reservatet

Reservatet skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och enligt naturvårdsverkets anvisningar.

Samråd

Samråd skall vid naturvårdsförvaltningen fortlöpande äga rum med markägare, ansvariga myndigheter och länets skötselråd.

2 DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

2.1 Mål

Ändamålet med reservatet är att bevara områdets särprägel och mångfald avseende vegetation, fauna, geologiska former samt att tillåta en naturlig dynamik i strand- och dynområde som en följd av kustprocesser. Området skall skyddas från förslitning och exploatering.

Av särskilt intresse är att tillåta naturliga kustprocesser verka fritt i så stor utsträckning som möjligt, även i dynekosystemet i anslutning till strandplanet samt att betrakta skog på dynområden uteslutande som skyddsskog.

Det övergripande målet är att bevara naturen och inom ramen för detta skall hela reservatsområdet vara tillgängligt för besökare till fots. Ridning, fordonstrafik och dylikt är begränsad till anvisade vägar och platser.

2.2 Disposition av marken

Reservatet skall till största delen bestå av mark bevuxen med skog. Skogen skall primärt underhållas genom självföryngring där ingrepp i huvudsak skall syfta till att underlätta föryngring eller för att påverka trädslagssammansättningen. I den västra delen dominerar tallskog medan området längst i öster har övervägande blandskogar med dominerande lövinslag. Området kring Nybroån har öppen mark som skall underhållas genom bete och slåtter.

Strandområdet består av ett öppet strandplan med innanföriggande, kustparallella, dyner.

2.3 Åtgärder av allmän karaktär

2.3.1 Skötsel av skog

Skogen inom området skall i första hand vara skyddsskog. Skötseln skall därför inriktas på skydd mot vinderosion. Lång omloppstid skall eftersträvas. Nödvändig föryngring skall där så är möjligt ske genom självsådd. Föryngring skall ske genom försiktig utglesning så att inga större sammanhängande kala ytor uppstår, även när sådd eller plantering nödvändiggörs.

Flerskiktade skogsbestånd med en betydande buskvegetation skall eftersträvas vid skötseln.

Vid gallringar skall främst tall och ek gynnas, men också, i reservatets östra del, bok och klibbal.

Björk och al skall dominera i de fuktigare delarna och lämnas till fri utveckling mot ett naturskogstillstånd.

Inslaget av främmande träd- och buskarter skall successivt minskas. Bl a skall de större bergtallbestånden på sikt avlägsnas. Istället bör där anläggas ekbestånd. Oxel kan ofta ersätta bergtallen i utsatta lägen.

Vid avverkning skall särskild vikt läggas vid att mark och trädrötter skadas så litet som möjligt. Det är särskilt viktigt att skonsamma utkörningsmetoder används.

Avverkningsavfall skall i regel avlägsnas. Det bör ej eldas upp inom reservatet. Om möjligt bör flisning ske. Döda eller döende träd skall där-
emot sparas till nytta för vedlevande insekter och hålbbyggande fåglar.

2.3.2. Skötsel av övrig mark

2.3.2.1. Strandområde

Strandplanet är ett dynamiskt område såtillvida att det ständigt växlar karaktär som en följd av vind-, ström- och vattenståndsförhållanden.

Detta är en naturlig situation som dock under vissa omständigheter kan förefalla katastrofartad. Utgångspunkten för skötseln av strandområdet bör vara att i största möjliga utsträckning tillåta en naturlig utveckling.

Åtgärder för att begränsa den naturliga erosionen inom ett strandområde kan innebära dramatiska effekter i andra områden. Åtgärder av sådan karaktär skall därför endast övervägas efter noggrann utredning och bedömning.

Strandplanets karaktär påverkas av fasta anläggningar i strandlinjen och det strandnära vattenområdet. Fasta anläggningar är därför olämpliga och bör endast övervägas om de är av betydelse för räddningstjänsten eller ingår som nödvändiga åtgärder i planlagda erosionsbegränsande insatser.

Sanddyner i anslutning till strandplanet är en naturlig landskapsform under de förutsättningar som råder inom reservatet. Dynerna skall därför i största möjliga utsträckning få utvecklas fritt inom vida ramar av erosion och ackumulation. Åtgärder för att stabilisera sanddyner bör därför endast tillgripas i undantagsfall.

Förutom naturlig erosion kan även slitage, dvs mekanisk påverkan på vegetation och mark förorsakad av människor och djur, påverka dynsystemet. Detta sker dels direkt, dels genom sekundära effekter då ytor blottläggs och utgör angreppspunkter för vind- och vågerosion.

I de fall slitaget är så omfattande att ändamålet med reservatet motverkas skall plantering av dyngräs utföras i dynfronten. Marktäckning med tång eller ris kan utgöra komplement vid svåra skador. Inom de "vita dynerna" kan även marktäckning med tång ske som enda åtgärd. Vid särskilt svåra skador kan även ackumulationer skapas artificiellt genom sandfångande konstruktioner, exempelvis typ "snöstaket".

Behandling av erosionskador i de "grå dynerna" eller dynheden skall i första hand ske genom marktäckning med tång.

Planterade och behandlade ytor kan inhägnas med låga staket om man förväntar sig att slitage kan äventyra insatserna för att dämpa erosionen. Informationsskyltar uppsattes till dess planteringsytan är etablerad.

Slitage skall dock i första hand motverkas genom att spänger läggs ut i frekventerade dynavsnitt och på stigar i syfte att kanalisera besökare genom dynområdet och ut på strandplanet. Det är i detta sammanhang väsentligt att spången är så bred och av sådan kvalitet att besökare använder den.

2.3.2.2 Enslinje

Enslinje för avgränsning av fiskeförbud finns i form av röjd gata och markeringar. Enslinjen skall underhållas genom röjningar så länge fiskeförbudet gäller.

2.3.2.3 Övrig öppen mark

I den östra delen av reservatet finns några öppna partier, delvis under igenväxning. Dessa delar har tidigare betats och i ett tidigare skede även utnyttjats som slåttermark. Områdena har haft och har fortfarande i stor utsträckning en dokumenterat rik flora i torrängs- och fuktängspartier med viss kalkpåverkan. Inom ramen för den fortsatta reservatsskötseln skall bete och slåtter återupptas som vårdform i vissa delar av området. Åtgärderna finns preciserade i detalj för respektive skötselområde. Beträffande betesinsatsen anges det önskade betetrycket i antalet djurdagar (ne)/hektar, d v s det totala antalet djurdagar som fordas inom ett hektar under betessäsongen.

Stängsel bör uppföras som elstängsel av heldragen, slät tråd, i tre rader. Stängselpassager utföres i form av färist där fordon skall passera samt i form av uppbyggd färist för gående. Stängselpassager skall utföras på sådant sätt att gående inte kommer i kontakt med elförande tråd vid passage av stängslet.

2.3.3 Skötsel av vattenområden

Nybroån rinner genom reservatets östra del och mynnar i Östersjön inom reservatet. Åns utlopp i havet påverkas av de naturliga kustprocesserna och spår finns inom reservatet av tidigare åfåror. Den äldre åfåran avsnördes vid ett genombrott i strandvallen i början av 1800-talet. Åmynningen har efter detta genombrott successivt förflyttats allt längre mot väster som följd av en naturlig process. Det är väsentligt att dessa naturliga förändringar i åns lopp genom reservatet får fortgå utan ingrepp.

2.3.4 Faunavård och jakt

Områdets karaktär med ett stort antal besökare under hela året innebär risk för konflikter i samband med jakt. Jakt är därför förbjuden med undantag av de tillfälliga behov av skyddsjakt som kan uppkomma.

Döda eller döende träd skall sparas i stor utsträckning till förmån för hålbbyggande fåglar och trälevande insekter. Biotopförbättrande åtgärder som syftar till att stimulera utvecklingen hos vissa sällsynta eller hän-synskrävande faunaelement kan utföras i form av särskilda vårdprogram som upprättas av länsstyrelsen.

2.3.5 Fiske

Arrendeupplåtelser för att sätta ut ålbottengarn finns inom reservatet. Längs kuststräckan omkring Nybroåns utlopp råder fiskeförbud.

2.3.6 Fornvård

Mot bakgrund av undersökningar som genomförts i anslutande områden till reservatet kan det förmodas att även reservatet är rikt på, under mark, dolda fornlämningar från bland annat järnåldern. Vidare har ett litet fiskeläge, "Sandhusen", legat inom reservatets östra del, strax norr om den gamla åfåran. Det översandades i omgångar från 1700-talets mitt till mitten av 1800-talet då det övergavs. Det kan i framtiden finnas ett intresse att genomföra utgrävningar eller andra undersökningar.

2.3.7. Byggnader och andra anläggningar

Toalettbyggnader finns redovisade på karta 4. Dessa byggnader skall underhållas av kommunen. Ytterligare toalettbyggnader för reservatets behov får uppföras efter tillstånd från länsstyrelsen.

Anläggningar för militärens behov finns inom reservatet. Dessa anläggningar skall underhållas.

Enskilda byggnader för service åt allmänheten, t ex kioskbyggnad i den norra delen av reservatet samt byggnad anknuten till minigolfbana skall underhållas. Minigolfbanan bör på sikt avvecklas eller flyttas ur reservatet.

"Strandstugan" bör flyttas från reservatet.

Sportfiskeföreningens hus vid Nybroåns mynning skall underhållas.

2.3.8 Tillsyn och uppföljning

Erforderlig tillsyn av naturreservatet och dess olika anordningar skall utövas av naturvårdsförvaltaren eller av denna utsedd person.

2.4 Detaljbekrivning och detaljåtgärder

SKÖTSELOMRÅDE 1 (Strandplanet)

Beskrivning:

Området består av en mycket svagt sluttande strandyta som i huvudsak saknar vegetation. Mindre sandansamlingar med sparsam vegetation *fördyner* samt uppspolat organiskt material med tillfällig vegetation *driftvallar* förekommer mycket sporadiskt. Strandplanets bredd varierar längs hela strandremsan. Variationer uppträder även säsongvis som en följd av stömmar och vågors inverkan på stranden.

I den västra delen av stranden finns bryggor och strandstabiliserande anläggningar. Längs hela strandremsan finns försvarsanläggningar.

Mål

Att bevara områdets karaktär av rekreationsyta för främst bad samt att stimulera uppkomsten av fördyner. Det ska därför också vara en strävan att minska antalet anläggningar i området.

Åtgärder

Städning av strandplanet vid behov. Städningen bör i huvudsak ske under perioden före badsäsongen.

Åtgärder för stabilisering av strandplanet får ske endast enligt särskilda åtgärdsplaner vilka fastställs av länsstyrelsen i samråd med förvaltaren och markägaren.

Livräddningsutrustning uppsättes där behov finns.

SKÖTSELOMRÅDE 2 (Dynerna)

Beskrivning

Innanför strandplanet uppträder en smal zon med kustparallella dyner. De har genomgående en mycket enhetlig och låg topografi utom i eroderade partier eller områden som varit utsatta för kraftigt slitage. Dynerna är, särskilt i den västra delen utsatta för regelbunden vågerosion. Partier finns även där dynfronten är stabiliserad med sprängsten.

Vegetationen består i övergången mellan strandplanet och dynerna av en regelbunden fördynvegetation med saltarv, marviol, strandärt och strandråg. Dynfronten innehåller främst strandråg, östersjörör och sandrör. Högre och mera stabila dynavsnitt domineras av den sistnämnda. De inre dynpartierna innehåller främst en hedvegetation med bland annat borstfåtel, sandstarr, flockfibbla, gulmåra och blåmonke.

Erosion förekommer inom området, främst i form av vågerosion i dynfronten samt slitage i frekventerade stigavsnitt och områden som utnyttjas intensivt i samband med bad.

Nödtelefoner samt fasta vinschar för båtar finns inom området.

Mål

Att bevara ett aktivt dynamråde som står i balans med sin stabiliserande vegetation och områdets utnyttjande för rekreation, främst bad.

Åtgärder

Årlig städning av hela området.

För att skydda området mot oönskad sandflykt vidtas tillfälliga åtgärder där kraftig erosion pågår enligt de allmänna anvisningarna under 2.3.2.1.

1989-12-12

Stabiliserande åtgärder av mera permanent karaktär kan utföras i enlighet med särskilt plan fastställd av länsstyrelsen i samråd med förvaltare och markägare.

SKÖTSELOMRÅDE 3

Beskrivning

Sumpskog med klibbal och glasbjörk i anslutning till Nybroåns gamla fåra. I kanterna finns även inslag av ek samt sälg och jolster i trädsnittet. I det på sina ställen väl utvecklade buskskiktet finns, förutom de arter som ingår i trädsnittet, även olvon. Fältskiktet innehåller dominanter som majbräken, älgört och blåttåtel. I de blötaste trädlösa delarna av åfåran alternerar högörtvegetation med vass.

Mål

Sumpskog med klibbal och glasbjörk som tillåtes fri utveckling i form av naturskog.

Åtgärder

Inga.

SKÖTSELOMRÅDE 4

Beskrivning

Skogsbevuxen sandmark med inslag av fossila dyner. Trädsnittet består av planterad tall, men även inslag av björk, ek och bergtall förekommer. Fältskiktet består omväxlande av dominanter som ljung, kråkris och kruståtel. Området är erosionskänsligt.

Mål

Blandskog med tall, ek och björk där spontanföryngring tillvaratas och där skogliga ingrepp endast sker med avsikt att underlätta föryngring på sikt. Bergtallen skall på sikt ersättas med lövträd, främst inhemsk ek eller i särskilt vindutsatta lägen även oxel.

Åtgärder

Gallringar och röjningar vid behov med avsikt att gynna spontanföryngring. Rena skogliga åtgärder skall ej förekomma. Vid gallringar och röjningar gynnas främst inhemsk tall och ek. Bergtallen ersättes successivt med främst ek, alternativt oxel. Sådd eller plantering kan tillgripas vid behov på etableringsytor.

Regelbunden skötsel enligt allmänna anvisningar för skogsmark.

1989-12-12

12 (19)

SKÖTSELOMRÅDE 5

Beskrivning

Föryngringsyta med planterad skog av främst tall. Rikligt slyuppslag av framförallt björk. Fältskiktet är oregelbundet med dominanter som hal-lon, mjölkört, ris och kruståtel.

Mål

Blandskog med framförallt tall, björk och ek. På sikt skall eftersträvas en olikåldrig och flerskiktad skogsmark med betydande inslag av lövträd. Trädskiktet skall hållas så glest att föryngring kan uppstå spontant samt att fältskiktet förblir permanent välutvecklat.

Åtgärder

Regelbundna gallringar.

Gallringsmaterialet skall avlägsnas från området.

Regelbunden skötsel enligt allmänna anvisningar för skogsmark.

SKÖTSELOMRÅDE 6

Beskrivning

Befintlig parkeringsyta av sand och grus. Vägmark delvis hårdgjord.

Mål

Parkeringsplats, i huvudsak belagd med sand och grus.

Åtgärder

Underhåll av parkeringsytan.

Avgränsning av upplåten parkeringsyta.

Plats för sophantering och toalett enligt karta 4.

SKÖTSELOMRÅDE 7

Beskrivning

Blandskog med gammal ek och björk som dominerande trädslag samt med inslag av tall, gran, sykomorlön och bok. I vissa partier finns välutvecklat buskskikt med ek, björk, rönn och hassel. Fältskiktet är heterogent med i huvudsak kruståtel med inslag av ris som dominerande vegetation.

1989-12-12

13 (19)

Mål

Flerskiktad "lövblandskog" med visst inslag av tall men utan sykomorlönn och gran.

Åtgärder

Regelbundna gallringar med avsikten att underlätta föryngring samt att på sikt utveckla skogens karaktär till en lövblandskog med ett visst inslag av tall. Sykomorlönn och gran avverkas under en tioårsperiod.

Regelbunden skötsel enligt allmänna anvisningar för skogsmark.

SKÖTSELOMRÅDE 8

Beskrivning

Ung, tät björkskog med inslag av tall och ek.

Mål

Blandskog med lövträd och tall

Åtgärder

Gallring av björk för att gynna föryngring.

Eventuellt stödplantering med ek.

Regelbunden skötsel enligt allmänna anvisningar för skogsmark.

SKÖTSELOMRÅDE 9

Beskrivning

Öppen mark med huvudsakligen torrängsvegetation och sandhedsvegetation. Enstaka träddungar med främst björk finns i den norra delen.

Mål

Öppen mark med enstaka träddungar i den norra delen samt spridda buskar i övrigt.

Åtgärder

Området skall betas vid situationer av begynnande igenväxning.

Beteseffekten skall regleras så att en artrik flora bibehålles och så att området inte växer igen med busk- och trädvegetation. Särskilt skall utvecklingen av floran i torrängssamhällen följas där arter som blodnäva och backsilja skall gynnas.

1989-12-12

14 (19)

Sent eftersommarbete skall nyttjas för att säkerställa fröproduktionen och i övrigt även gynna örtförekomsten. Vid betesinsatser kan får, nöt eller hästar användas. Sambete med olika djurslag rekommenderas. Antalet ne/ha kan uppskattas till ca 50. Betet inskränks till perioden 15 juli – november.

Tillfälligt elstängsel sätts upp.

Effekten av betet skall därefter kontrolleras. Ny betesinsats vid behov.

SKÖTSELOMRÅDE 10 (8 ha)

Beskrivning

Öppen mark som omger Nybroåns nuvarande lopp. Området har tidigare brukats genom slåtter men under senare tid framförallt genom bete. Områdets högre liggande partier innehåller torrängsvegetation med arter som blodnäva, backsilja, gulmåra, backsippa, sandstarr och knylhavre. Mindre partier utgörs av sandhedvegetation där borsttåtel dominerar. De lägre liggande delarna kan betecknas som fuktäng av varierande sammansättning med bland annat vasstarr, sprängört, vattenmåra och vass.

En påtaglig igenväxning sker för närvarande i området vilket påverkat vegetationen i dessa öppna partier på ett sådant sätt att torrängs- och fuktängsfloran delvis har reducerats kraftigt.

Mål

Öppen betesmark av torr- och fuktängskaraktär med mycket sparsamt inslag av buskvegetation.

Åtgärder

Röjningar och gallringar i buskskiktet.

Instängsling av området enligt allmänna anvisningar under 2.3.2.3.

Årligt bete från mitten av juli till senhösten.

Beteseffekten skall regleras så att en artrik flora bibehålles och så att området inte växer igen med busk- och trädvegetation. Särskilt skall utvecklingen av floran i torrängssamhällen följas där arter som blodnäva och backsilja skall gynnas.

Sent eftersommarbete skall nyttjas för att säkerställa fröproduktionen och i övrigt även gynna örtförekomsten. Vid betesinsatser kan får, nöt eller hästar användas. Sambete med olika djurslag rekommenderas. Antalet ne/ha kan uppskattas till ca 80.

Alternativt slås marken med slåtteraggregat efter den 15 augusti. Slåttermaterialet hopsamlas och transporteras bort från området.

1989-12-12

Särskilt i de fuktiga avsnitten skall slåtter efterstävas som vårdform.

SKÖTSELOMRÅDE 11 (ca 1 ha)

Beskrivning

Planterat ca 40-årigt thujabestånd med inslag av grov ek. Området saknar i huvudsak fältskikt.

Mål

Flerskiktad blandlövskog.

Åtgärder

Framgallring av ek. Därefter avverkning av thuja före omloppstidens slut (inom 10 år).

Eventuell stödplantering av ek.

SKÖTSELOMRÅDE 12

Beskrivning

Planterad granskog med visst inslag av björk och asp. Undervegetation saknas i vissa partier till följd av ett tätt trädskikt. Övriga partier domineras av kruståtel i fältskiktet.

Mål

Blandskog med lövträd och tall.

Åtgärder

Gallring av gran för att underlätta föryngring av andra träd. Vid behov kan även planteringar utföras av tall och ek.

Regelbunden skötsel enligt allmänna anvisningar för skogsmark.

SKÖTSELOMRÅDE 13

Beskrivning

Planterat, ca 70-årigt bokbestånd som dock är något ojämnt i åldersfördelningen. Beståndet saknar till stora delar fältskikt. Vissa delar innehåller dock kruståtel och i kantområden även lingon.

Mål

Lövskog med i huvudsak bok.

1989-12-12

16 (19)

Åtgärder

Regelbunden skötsel enligt allmänna anvisningar för skogsmark.

SKÖTSELOMRÅDE 14

Beskrivning

Område med ung planterad tall och ett kraftigt uppslag av björk. Fältskiktet domineras av kruståtel med inslag av hallon, mjölkört och olika ris.

Mål

Blandskog med lövträd och tall.

Åtgärder

Regelbundna gallringar för att underlätta föryngring.

Regelbunden skötsel enligt allmänna anvisningar för skogsmark.

SKÖTSELOMRÅDE 15

Beskrivning

Område med planterad tall och bok. Tallen är mycket tät medan huvuddelen av boken gått ut. Däremot har det tillkommit ett visst uppslag av björk.

Fältskikt saknas huvudsakligen.

Mål

Blandlövskog.

Åtgärder

Gallring av tall. Vid gallringen skall bokplanter hjälpas fram. Övrigt löv sparas med undantag av främmande trädslag, exempelvis rödek.

Regelbunden skötsel enligt allmänna anvisningar för skogsmark.

SKÖTSELOMRÅDE 16

Beskrivning

Ca 40-årig granskog som är gles med ett sparsamt björk uppslag. Fältskiktet består av kruståtel.

Mål

Blandskog med lövtäd och tall.

1989-12-12

17 (19)

Åtgärder

Successiv utgallring av gran.

Eventuell stödplantering av ek och tall.

Regelbunden skötsel enligt allmänna anvisningar för skogsmark.

SKÖTSELOMRÅDE 17

Beskrivning

Ung björkskog med inslag av tall. Buskskiktet är ställvis välutvecklat. Fältskiktet består i huvudsak av kruståtel.

Mål

Blandskog med lövträd och tall

Åtgärder

Gallring av björk.

Regelbunden skötsel enligt allmänna anvisningar för skogsmark.

SKÖTSELOMRÅDE 18

Beskrivning

Enslinje för fiskeförbud

Mål

Enslinje för fiskeförbud så länge förbudet är aktuellt.

Åtgärder

Regelbundna röjningar.

Röjningsmaterial upparbetas på lämplig plats och transporteras bort från området.

1989-12-12

18 (19)

3 DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV ANLÄGGNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

3.1 Motiv och syfte

Åtgärder för friluftslivet skall endast vidtas för att underlätta det utnyttjande av området som sker idag samt vid behov kanalisera aktiviteterna.

3.2 Motorfordonstrafik

Motorfordonstrafik är för allmänheten endast tillåten på anvisade vägar. Övriga vägar upplåtes endast till respektive husarrendator. Dessutom är transporter i samband med reservatets skötsel tillåtna samt fordonstrafik vid underhåll av ledningar och militär verksamhet.

3.3 Parkeringsplatser

Parkeringsplatser finns iordningställda enligt karta 4. P-platserna är i huvudsak öppna partier med delvis permanentat underlag. P-platsernas avgränsning skall utmärkas i terrängen. Nya parkeringsplatser skall ej anläggas.

Parkeringsbehovet i området kan ibland överstiga utrymmet på de befintliga parkeringsplatserna. På grund av områdets känslighet för slitage är all annan uppställning av motorfordon än på anvisade platser förbjuden. Besökare är alltså hänvisade till befintliga parkeringsplatser inom och utom reservatet.

3.4 Stigar, leder och stängselgenomgångar

Stigsystemet i Ystads Sandskog är välutvecklat. Vandringsled (Skåneleden), cykelväg samt anvisad ridstig är utmärkta och underhålls. Vid befintliga och nyanlagda stängsel inom reservatet iordningställs stängselpassager.

Kommunen avser att anlägga ny bro för cykelvägen över Nybroån i reservatets östligaste del.

3.5 Toalett och renhållning

Toaletter finns iordningställda inom reservatet (se karta 4) och sköts av kommunen. Vissa toaletter är anslutna till kommunens avloppsledningssystem. Målet är att samtliga toaletter blir anslutna.

Soptunnor uppställs inom reservatet enligt karta 4.

Om ytterligare soptunnor eller toaletter behövs, skall dessa placeras i direkt anslutning till befintliga parkeringsplatser.

Renhållningen inom reservatet sköts av kommunen.

1989-12-12

3.6 Eldplatser

För att kanalisera eldning inom reservatet kan särskilda eldplatser anläggas i anslutning till bunkrar vid strandplanet.

3.7 Räddningsutrustning

Räddningsutrustning placeras på lämplig plats längs stranden. Kommunen ansvarar för utplacering av utrustning och dess skötsel. SOS-telefoner finns utplacerade vid vissa nerfarter till stranden.

3.8 Information

Informationsskyltar med beskrivande text samt karta över reservatet skall iordningställas och placeras ut på lämpliga platser.

4 FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Ansvarsfördelning

Kommunen som är naturvårdsförvaltare och tillika markägare ansvarar för de åtgärder som finns angivna i fastställd skötselplan. Kommunen tar även fullt kostnadsansvar för den regelbundna skötseln av reservatet inklusive stängsel, utmärkning av reservatet samt informationsskyltar. Länsstyrelsen bistår vid utformningen av skyltar.

Länsstyrelsen ansvarar för kontroll av naturvårdsnyttan samt revidering av skötselplan.

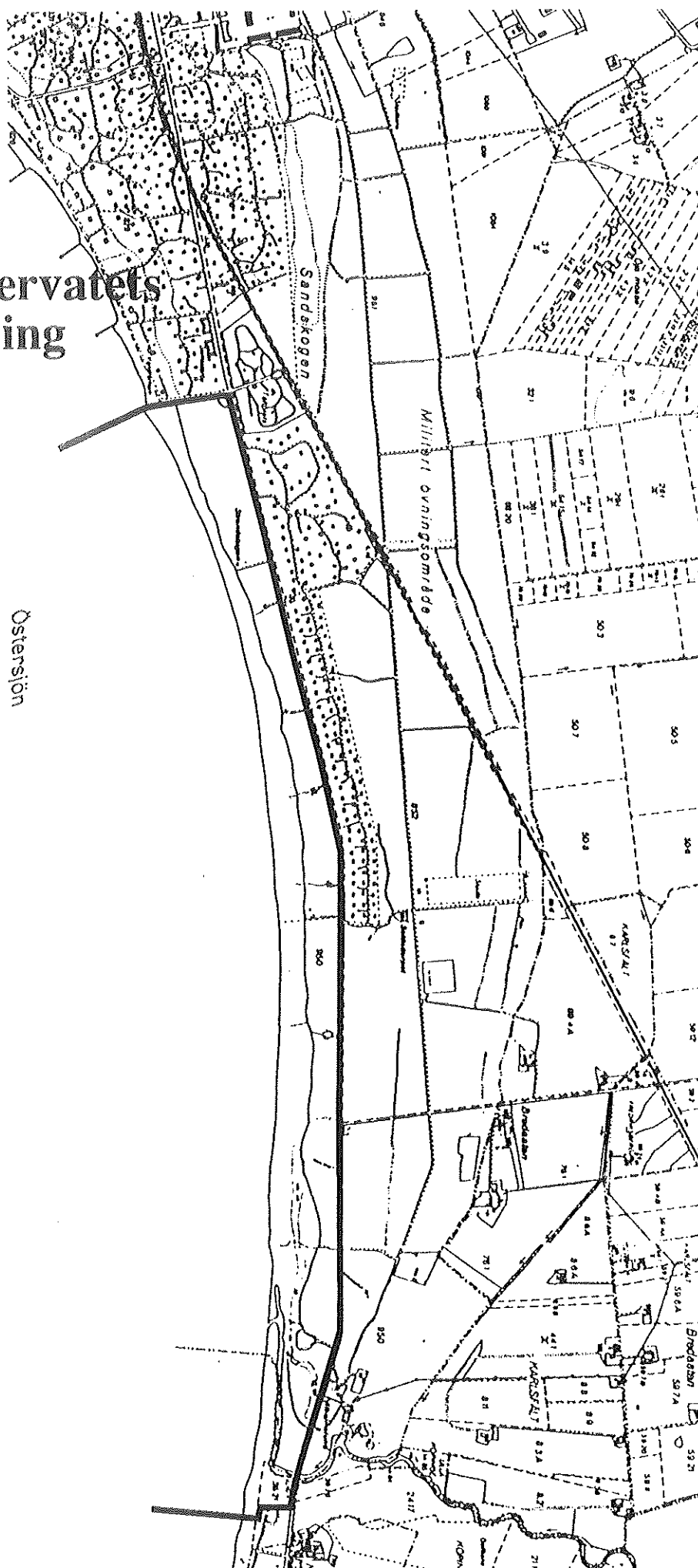
5 KARTOR

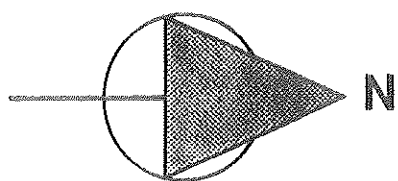
1. Reservatsavgränsning
2. Vegetation
3. Skötselområden
4. Anläggningar

6 BILAGA

Beskrivning av Ystads Sandskog

Karta 1 Naturreservatets avgränsning

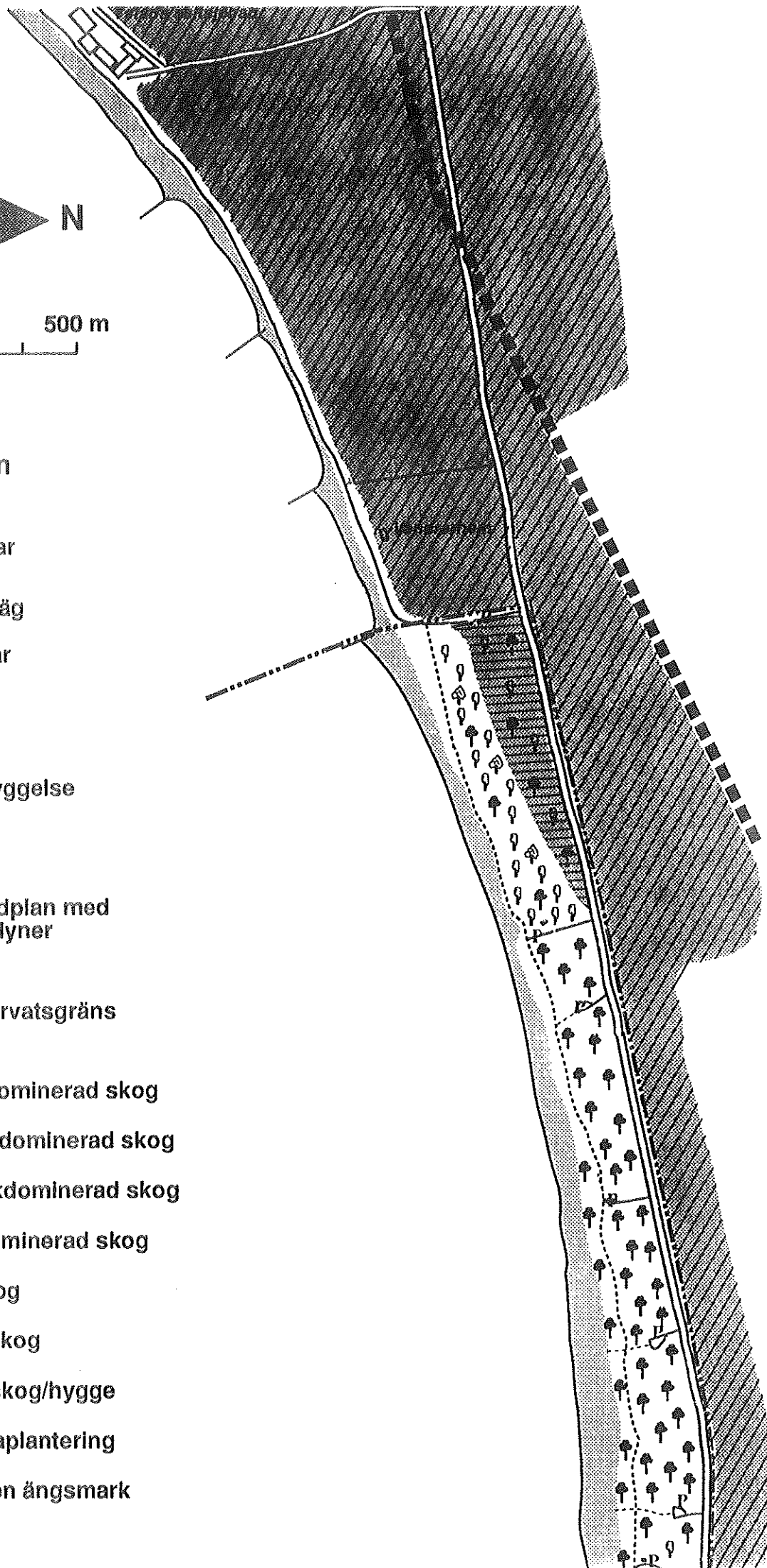

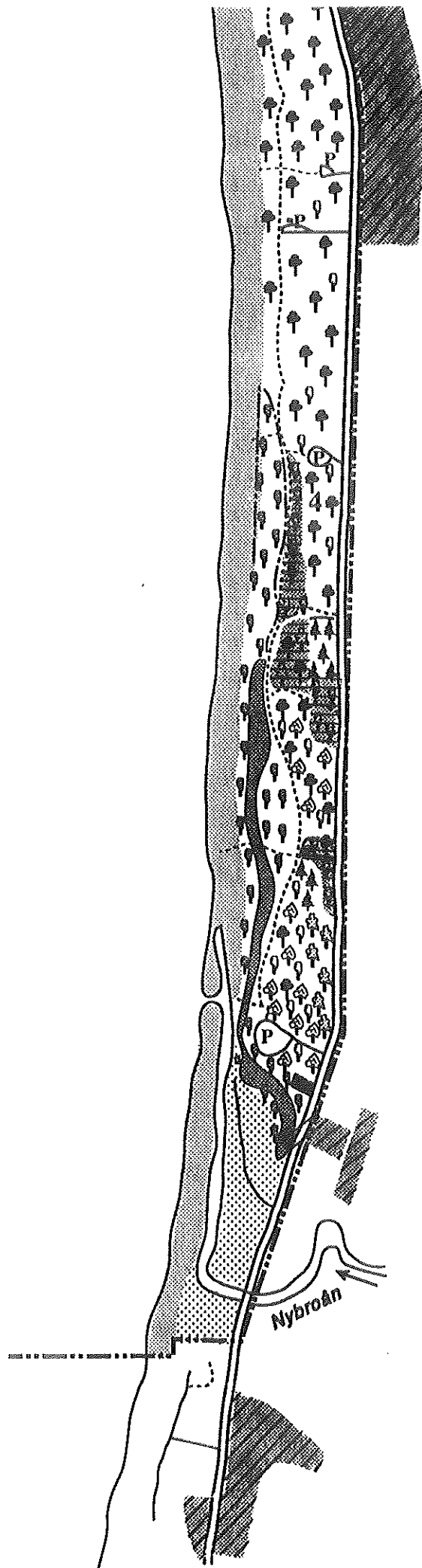

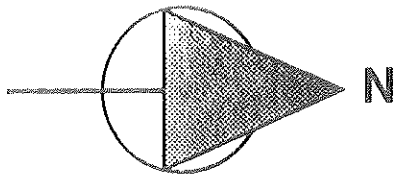
0 500 m

Karta 2 Vegetation

- Vägar
- Järnväg
- Stigar
- Hus
- Bebyggelse
- Strandplan med sanddyner
- Reservatsgräns
- Talldominerad skog
- Grandominerad skog
- Björkdominerad skog
- Ekdominerad skog
- Alskog
- Bokskog
- Ungskog/hygge
- Thujaplantering
- Öppen ängsmark
- Kärr

0 500 m

Karta 3 Skötselområden

Vägar

Järnväg

Stigar

Hus

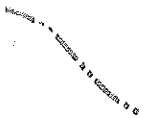
Bebyggelse

Strandplan med
sanddynor

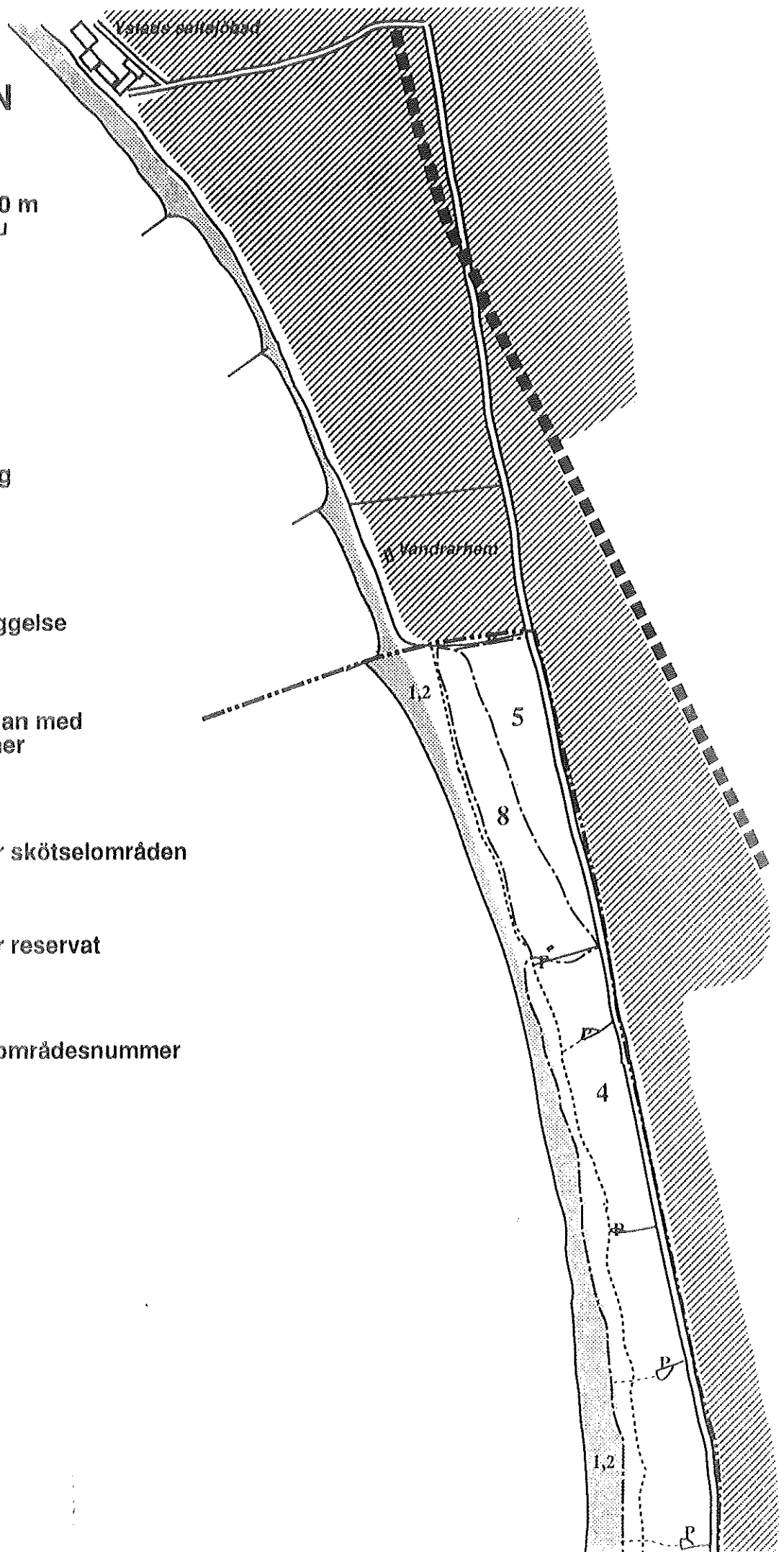
Gräns för skötselområden

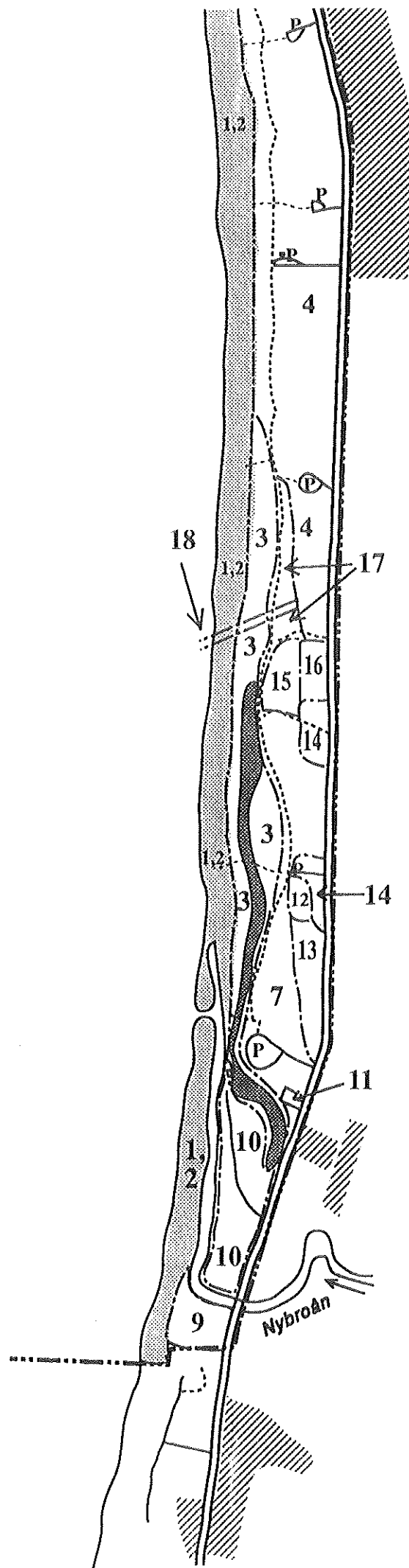

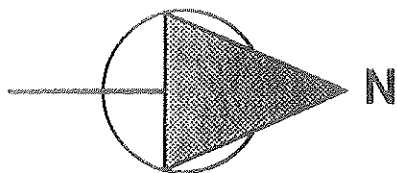
Gräns för reservat

00

Skötselområdesnummer

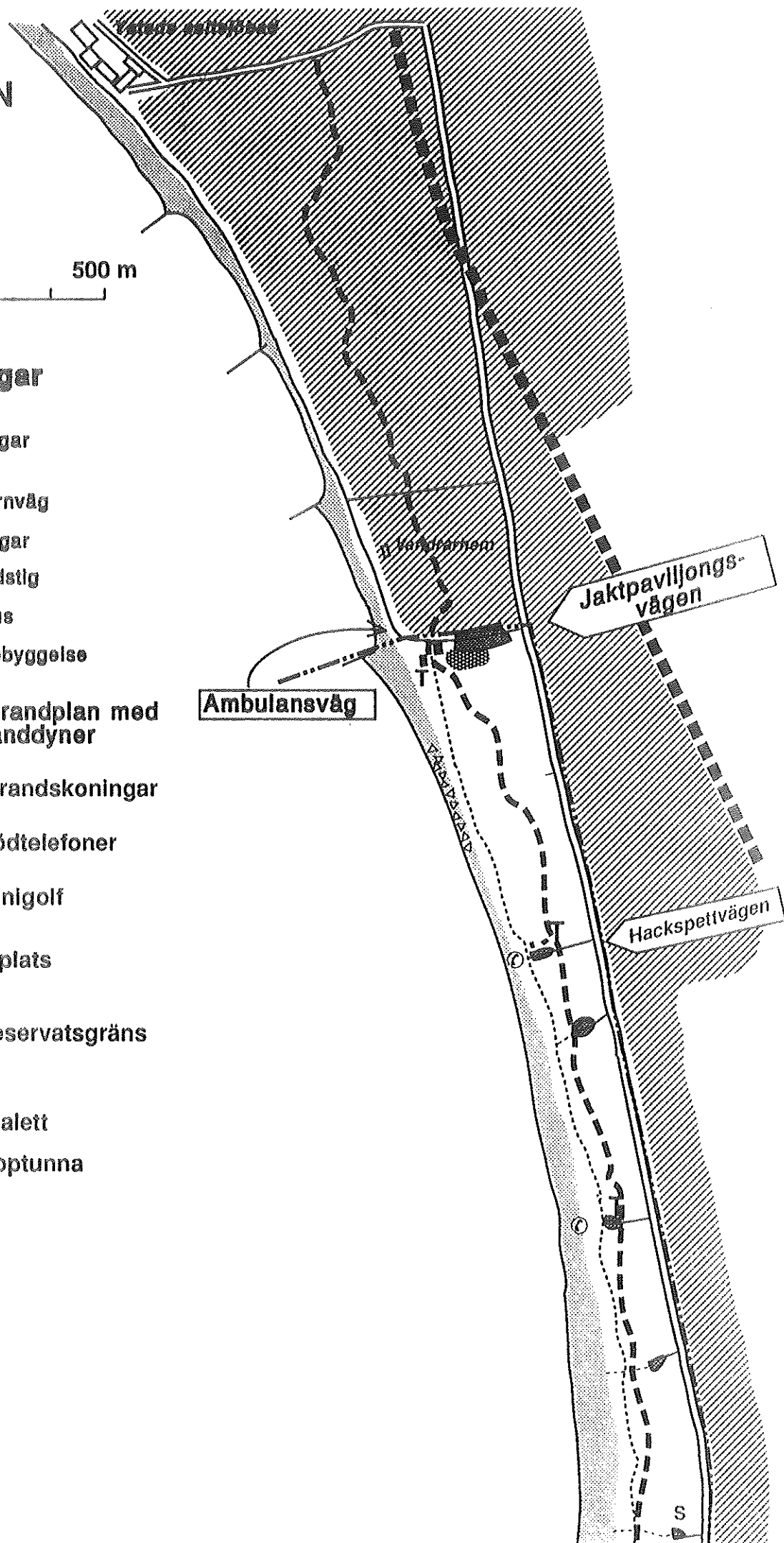

0 500 m

Karta 4 Anläggningar

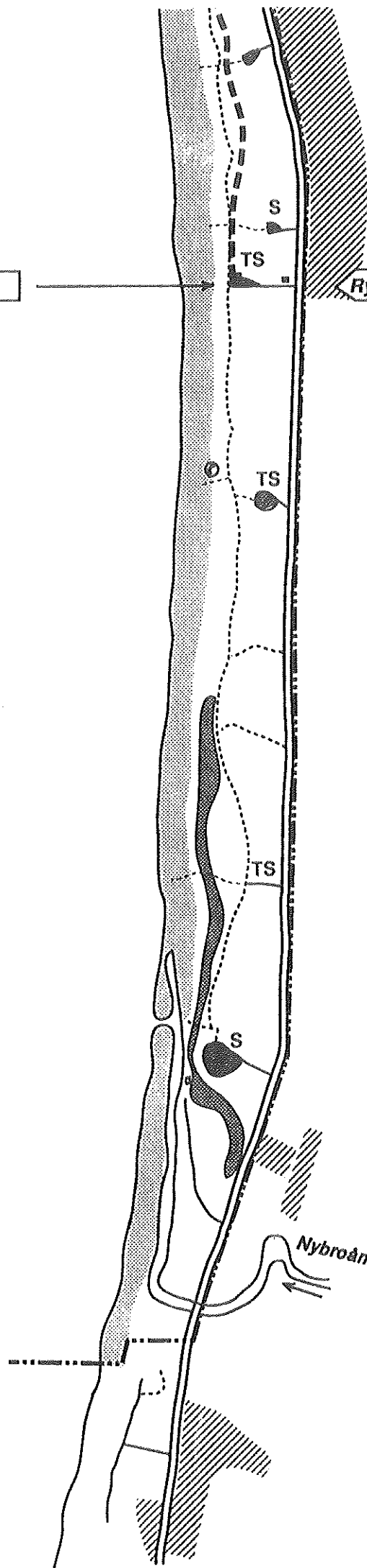
	Vägar
	Järnväg
	Stigar
	Ridstig
	Hus
	Bebyggelse
	Strandplan med sanddyner
	Strandskoningar
	Nödtelefoner
	Minigolf
	P-plats
	Reservatsgräns
T	Toalett
S	Soptunna

Ambulansväg

Ryssvägen

Nybroån

YSTADS SANDSKOG

Planering

Riktlinjer och gällande bestämmelser samt förordnanden

Befintliga förordnanden

Generellt strandskydd råder utmed kusten och Nybroån enligt länsstyrelsens beslut den 27 januari 1975¹ omfattande såväl land- som vattenområde intill 100 meter från strandlinjen. Länsstyrelsen beslöt också att de landområden, som inte omfattas av generellt strandskydd och där strandskydd gällde vid utgången av juni 1975 enligt tidigare förordnande av länsstyrelsen, skall utgöra utvidgat strandskyddsområde. Inom utvidgat strandskyddsområde har länsstyrelsen den 22 juni 1972² till skydd för landskapsbilden med stöd av 19 § naturvårdslagen utfärdat förbud att utan länsstyrelsens tillstånd bl a utföra schaktning och utfyllnad. Inom naturreservatet Ystads Sandskog utgör området öster om Nybroån ett sådant utvidgat strandskyddsområde.

Kommunala ställningstaganden

Kommunfullmäktige i Ystads kommun har den 17 mars 1977 antagit kommunöversikt för Ystads kommun och därigenom fastslagit att Ystads Sandskog (område R 14) skall skyddas genom ett naturvårdsförordnande med stöd av naturvårdslagen. Samtidigt förutsätts att 1952 års avtal mellan Ystad stad och fortifikationsförvaltningen i huvudsak bibehålles. Kommunens ställningstagande innebär att uppförande av ny byggnad i sandskogsområdet i princip inte medges.

Lokal ordningsstadga

I ett förslag till ändring av lokal ordningsstadga³ sägs att:

1. Eldning på badstränder får endast ske på särskilt anordnade eldningsplatser.
2. Inom områden som upplåtits för fritidsändamål eller eljest till allmänt begagnande får camping äga rum endast på de platser och de tider av året, som av kommunen bestämts.
3. Inom Ystads Sandskog får under tiden 1 april — 30 september ridning endast äga rum på av kommunen anvisade ridvägar. Det är förbjudet att rida på allmän badstrand inom bl a Ystads sandskog.
4. Det är förbjudet att framföra moped eller annat motordrivet fordon på allmän badstrand inom ett avstånd från strandlinjen av 100 m vid normalt medelvattenstånd. Bestämmelsen gäller dock ej för yrkesfisk-

¹ Länsstyrelsen i Malmöhus län 1975. Förordnande enligt 15 § naturvårdslagen. Dnr 11.123-1-75

² Länsstyrelsen i Malmöhus län 1972. Förordnande enligt 19 § naturvårdslagen. Dnr 11.126-195-71

³ Ystads kommun, 1988. Sammanträdesprotokoll kommunfullmäktige.

are eller vid tånghämtning samt på gator och vägar som är upplåtna för allmän trafik.

5. Hund får inte medföras på allmän badstrand under tiden 1 april - 30 september. Hund får ej heller förorena allmän badplats.

Naturförhållanden

Geologi

Allmänt

Berggrunden består i östra delen av reservatet av kalksten från kritaperioden. I den västra delen finns också mindre partier av tertiär berggrund, även denna i huvudsak kalksten. Berggrunden överlagras av ett tunt moräntäcke som påverkats av kustprocesser så att materialet svallats. I sen historisk tid har även överlagring av flygsand (i huvudsak mellan-sand) skett.

Utveckling-kustförhållanden

Inlandsisens massiva tyngd pressade ner landmassorna. Havets nivå beräknas ha legat 80 - 100 m under nuvarande nivå¹. Efter isens avsmältning frigjordes dels stora kvantiteter vatten, dels avlastades jordytan från det tryck som isen utövade. Resultatet blev en kraftig landhöjning i kombination med havsytehöjning. Tiden direkt efter isavsmältningen präglades av höga havsytenivåer med strandlinjer 10-20 m över nuvarande havsyta i södra Skåne. Landområden, upp till denna nivå, har därför varit utsatta för erosion liknande den vi ser i dag längs kusterna i form av erosion och ackumulation. Relativt snabbt, i ett geologiskt perspektiv, ledde emellertid landhöjningen till att landet bokstavligen steg ur havet. För 9000-10000 år sedan antas Östersjöns nivå ha legat 40-50 m lägre än idag¹ med bl a en landbrygga mellan Skåne, Danmark inkl. Bornholm och Tyskland. Den följande perioden innebar en vatten-nivåhöjning, dels på grund av att landhöjningen i viss mån avklingat och att vattenmassor fortfarande frigjordes från inlandsisens avsmältning, dels på grund av att dåvarande Östersjön var avskuren från världshaven. Under tiden mellan 7000 och 3000 år sedan hade havet nått 4-5 m högre än nuvarande nivå i södra Skåne. Branta kustavsnitt utsattes för erosion medan flacka kustområden fick tillskott av material varvid låga landområden byggdes upp genom strandvallar och sandrevlar. Ystads Sandskog är ett exempel på en sådan bildning.

Den balans som idag råder innebär för södra Skåne en landsänkning på ca 1 mm per år. En försumbar nivåförändring som dock i ett långt tidsperspektiv med tiden innebär ökad erosion i flackkustområden.

¹Daniel, E. (1986). Den nuvarande erosionsituationen på Österlen sett i ett geologiskt perspektiv. - Utnyttjande och skydd av sandkuster. Konferens i Ystad 27-28 maj 1986. red. Hansson, H. sid 135-143. Lunds tekniska högskola.

Denna "landsänkning" är dock inte påtaglig när det gäller förändringar av stränderna i ett kortare perspektiv. Vindens effekt är då mera dramatisk i sin verkan på strandzonen genom vågor, strömmar, erosion och ackumulation. Särskilt kustavsnitt med lösa avlagringar påverkas av dessa agenser. Kraftiga vindar, särskilt i kombination med högt vattenstånd, kan orsaka omfattande erosion i lösmaterialkuster. Sentida exempel på detta är stormarna under vintrarna 1979/80 samt 1980/81 då betydande erosion ägde rum längs Skånes sydkust. Både flackkustavsnitt som Ystads Sandskog och Sandhammaren samt brantkusten vid Kåsebergaåsen påverkades. Omfattande mängder sand spolades bort, så t.ex. det 150-250 m breda strandplanet vid Sandhammaren med erosion även i dynfronten som följd¹.

Det pågår således en transport av material längs kusten enligt huvudprincipen att utstickande uddar utgör erosionsområden medan material ackumuleras i rundbukter. Transportmediet är kustparallella strömmar vars riktning är avhängig vindriktningen. Således växlar transportriktningen ofta och kustmorfologin bidrar dessutom till lokala variationer varför det är svårt att fastställa med säkerhet mönstret hos nettotransporten. Ett sätt att få en uppfattning om materialvandringen är att studera åmynningars möte med havet. Nybroåns möte med havet visar en tydlig avlänkning av mynningszonen åt väster vilket tyder på en stabil och kontinuerlig materialtransport i samma riktning. Samma bild ger kartstudier från tidigt 1900-tal och i viss mån även Skånska rekognoseringskartan² från tidigt 1800-tal. Stranden nedanför Ystads Saltsjöbad visar däremot en nettotransport mot öster vilket visar på lokala variationer. Situationen vid sydsånska sandkuster kan vid ett isolerat tillfälle te sig nästan katastrofartad men detta är i huvudsak endast karaktären hos den dynamik som råder. Förvisso är denna dynamik en bräcklig grund då balansen mellan erosion och ackumulation kan vara känslig för till synes små störningar. Byggande i vatten av olika slag kan rubba balansen genom att skapa nya ackumulationsområden och förflytta den kustparallella strömmen i nya banor. Traditionella ackumulationsområden kan på sådant sätt förlora sitt nettotillskott av material och även övergå till att bli ett erosionsområde.

Ett speciellt inslag i Sandskogen är det så kallade Gamleåområdet. Detta diffust avgränsade område är partiet med och kring Nybroåns gamla åfåra. Under en lång tid, vilket beläggs med kartor, hade Nybroån ett utlopp i Östersjön som låg ca 500 m väster om nuvarande utlopp. Ån löpte då parallellt med nuvarande strandlinje ca 800-900 m. Genombrottet av strandvallen bedöms av kartstudier och akter ha skett någon gång 1825 - 49³. Johansson⁴ anför emellertid Göran Wahlenbergs botaniska anteck-

¹ Åhman, R. (1986). Erosions- och ackumulationsprocesser längs Skånes sydkust.- Utnyttjande och skydd av sandkuster. Konferens i Ystad 27-28 maj 1986, red. Hansson, H. sid 145 - 158. Lunds tekniska högskola.

² Lantmäteriet och krigsarkivet. (1986) Skånska rekognoseringskartan 1812 -1820. - Lund.

³ Jönsson, J. (1934) Flygsandsfältet vid Ystad. Tryckeri A-B Aurora, -Ystad 23 s.

⁴ Johansson, H. (1965). Fågelfaunan i Gamleåområdet i Ystads Sandskog år 1965. - Stencil.

ningar från sin resa i Skåne år 1822 där han skriver ...*"Folket sade att detta är den å, som kommer från Svenstorp, att den förr haft sitt utlopp långt mera vesterut och att den långa vattenbassinen är lemning efter dess förra lopp, att den just icke så länge sedan brutit sig rakt fram uti hafvet, sedan vestra utloppet blifvit försandadt."* Orsaken som redovisas i olika källor var igensandning av dåvarande mynning i samband med kraftigt vattenflöde i ån. Att döma av äldre kartor så har en ny förflyttning av åfåran skett i riktning mot väster vilket är ett inslag i den naturliga dynamiken hos kustprocesserna.

Sanddyner

UTVECKLING

Det finns inga belägg för omfattande flygsandsaktivitet från perioden direkt efter isavsmältningen och fram till 1700-talet. Utgrävningar har bl a avslöjat lagerföljder med svallat material i form av strandvallar från framförallt litorinatid¹. I lagerföljderna fanns inga tecken på någon omfattande sandflykt i området. I sandskogens östra del, vid Nybroåns mynning, fanns ett fiskarsamhälle på 1600-talet. Huskropparna finns redovisade på Buhrmans Skånekarta från 1684. Arkeologiska utgrävningar under perioden 1924 -1926 visade att "Sandhusen" blivit begravd av sand i tre omgångar, varav den första sandöverhöljningen ägde rum mellan åren 1723 och 1767¹. Det framkom även att fiskeläget varit uppfört på strandvallar i begynnelsen.

Vid tiden för Linne's besök var flygsandsaktiviteten påtaglig. Landskapet öster om Ystad var i stort sett trädöst och omfattande bete frilade marken för vinderosion. Situationen var jämförbar med flertalet platser i Skåne på sandunderlag. Befolkningsökningen bidrog till ett hårt utnyttjande av marken med betesskador och erosion som följd.

Linne's² beskrivning av området lyder:

"Viken, som går in åt landet i öster om staden och öster om revet, sträckte sig så långt man kunde se, övertäckt med flygsand. Innanför revet tilltager landet årligen och ansenligen av sand, som uppkastas med tång, vilka valla sig tillsammans och göra land.. Lantborgen syns på västra sidan högre än landet men på östra sidan mindre. Betesmarken upptages i torv till gärdesgårdar på samma sätt som vid Skanör, varigenom betet utmärglas och ersättes icke på hundrade år, ty sanden ligger kvar helt bar, fastän de som bortföra torven äro tillhållne att därpå stänka lite gödsel. Tallskog kunde på den östra betesmarken bekvämligen sås som skulle giva lugn ifrån havet och avhålla flygsanden, fast han icke är här av synnerlig konsideration."

¹Jönsson, J. (1934) Flygsandsfältet vid Ystad. Tryckeri A-B Aurora, -Ystad 23 s.

²Linne', C. (1751) Carl Linnæi skånska resa, förrättad år 1749. - Stockholm. 434 s.

Trots Linne's anmärkning och säkerligen även uppmaningar skulle det dröja innan någon aktiv och samordnad insats vidtogs för att begränsa sandflykten. På andra platser i Skåne hade redan planteringar igångsatts och även kommit i ett sådant skede att goda erfarenheter upparbetats. På dynfälten kring Ängelholm kunde Linne se frukterna av några decenni-ers arbete och även studera tekniken för plantering. Skogsplanteringen som sedermera skapade Ystads Sandskog inleddes inte förrän 1813 genom en stadfäst överenskommelse¹. Andra uppgifter finns om att plantering inleddes redan 1804 men samma källa anser det belagt att starten var något senare, nämligen i april 1812². En av initiativtagarna till planteringen var "ekonomidirektör" Johan Jacob Wendt i Ystad som insåg att betet måste upphöra och sanden planteras för att problemen med sandflykten skulle minskas. Innan själva planteringen kunde äga rum måste sanden stabiliseras. Detta gjordes vanligtvis genom att risgården uppsattes i rader på strategiska platser. Dessa gården fångade upp sanden och byggdes på så att de inte förlorade effekten genom översandning. Det framgår av beskrivningar att man i Sandskogen även planterade dyngräs i sanden för att snabbare etablera vegetation. I partier med redan stabil gräsvegetation plöjdes fåror i vilka man la tallkottar. Dessutom inhägnades huvuddelen av planteringarna och avlystes för bete. Den första insatsen innebar att 100 tunnland inhägnades och att 10 tunnland hade såtts in med gran- och furufrö samt att 2 - 3000 holländska "bandpilar" hade planterats. Planteringarna tog emellertid fart på 1830 - 40-talet och tekniken var i huvudsak att en anställd "plantör" sådde tallfrö samt planterade sandhavre och sandråg samt satte sticklingar av knäckepeil, balsampoppel, svartpoppel, al och björk³. Arbetet bekostades av privatpersoner i Ystad samt efter hand även av stadens förvaltningsmedel. Vid mitten av 1800-talet bidrog staten med 8000 kronor som ersättning för kostnaderna för planteringen. af Petersens skriver⁴: "I till hushållningssällskapet från de olika kontrak-ten insända berättelser meddelas år 1868, att sandfältet vid Ystad nu är skogbeväxt på 589 tunnland, under det att resten 384 tunnland användes som betesmark. Tall utgör huvudträdslaget, men i vissa delar av området, där avståndet till grundvattnet är mindre, har även björken visat sig gå väl till.

Ystads sandskogplantering har så småningom utökats och alla hava blivit vad man åstundade: ett skydd mot sanden. Dessutom har man i blåsigt läge fått en behaglig tillflyktsort året runt."

DYNAMORFOLOGI

Sandområdet Ystads Sandskog är ett förhållandevis flackt område utan större differenser i topografin. Området karaktäriseras av en linje av låga

1Risinger, Björn. (1984) Sanddyner i Malmöhus län. Meddelande 1984:1 från Naturvårdsenheten vid länsstyrelsen i Malmöhus län. - Malmö

2Morén, F.W. (1951). Johan Jacob Went och Ystads sandskog. Ystad Allehanda 10/11 1951. - Ystad.

3Morén, F.W. (1951). Johan Jacob Went och Ystads sandskog. Ystad Allehanda 24/11 1951. - Ystad.

4af Petersens, F. (1932) Skogshushållning. Skrifter utgivna av de skånska hushållningssällskapen med anledning av deras hundraårsjubileum år 1914: X:1. - Lund. 112 s.

kustparallella dyner som sällan överstiger en absolut höjd av 2 m. Vanligtvis är det endast en linje av dynryggar i detta dynsystem. På ett fåtal ställen kan antydvas serier av små dynryggar. Innanför dessa dyner utbreder sig flacka sandmarker med endast små topografiska variationer. I de inre delarna av sandområdet, ca 500 m från strandlinjen, ändras karaktären så tillvida att det uppträder serier av parallella, låga, dynryggar. Dessa dynpartier är till stor del resultatet av planteringstekniken med valar och låga staket som fångade upp sanden. Dessa dyner skall betraktas som skapade av människan, *antropogena*. I en genomgång av länets sandynområden framhålls Ystads Sandskog som ett särskilt intressant dynområde på grund av sin mångsidighet, den goda dokumentationen samt dess närhet till tätorten Ystad.

Vegetation

Vegetationen inom Ystads Sandskog präglas framförallt av två faktorer nämligen sanden såsom ett näringsfattigt substrat samt det kulturinflytande som den organiserade planteringsverksamheten i flygsandområdet inneburit. I grova drag finns idag en utpräglad dynvegetation endast i de aktiva, kustparallella, dynerna som ligger i direkt anslutning till strandplanet och sandstranden. Övrig mark är planterad skogsmark sedan ca 150 år. Planteringsresultatet har varierat liksom planteringstillfället varför en viss spridning när det gäller åldersfördelningen i skogsmarken kan noteras. I huvudsak har vanlig tall *Pinus sylvestris* planterats, men även bergtall *P. mugu* förekommer som täta bestånd nära stranden. Av övrigt trädinslag är gran *Picea abies*, björk *Betula pendula* och *B. pubescens*, al *Alnus glutinosa*, bok *Fagus sylvatica* och ek *Quercus robur* ibland ett framträdande inslag eller i vissa fall även beståndsbildande. Det kan förmodas att granen i huvudsak är planterad medan övriga träd till stor del utgör ett spontant inslag.

Ett undantag från denna generella beskrivning utgör området i direkt anslutning till och framförallt öster om Nybroåns fåra. Dessa partier är öppna och kan idag karaktäriseras som igenväxande före detta betad mark med torrängspartier och i lågt liggande delar fuktängar. Även Nybroåns gamla åfåra avviker i form av en fuktig sänka med högört- och vassvegetation omgiven av alskog och videsnår.

Barrskogar TALLSKOGAR

Tallskogarna i området har sitt ursprung i planteringsverksamhet som inleddes för ca 150 år sedan. Tallskogarna är därför i huvudsak gamla med ett delvis väl utvecklat fältskikt. Vissa partier har dock avverkats och återplanterats med tall.

Tallskogarna är genomgående utvecklade som Tallskog av ljung-kråkbärsris-typ. Det finns ett visst inslag av björk *B. pubescens* men även gran

Picea abies, ek *Quercus robur* och i viss mån även bok *Fagus sylvatica* i partier med tunnare sandlager.

Fältskiktet domineras vanligtvis av kruståtel *Descampsia flexuosa* samt omväxlande risen ljung *Calluna vulgaris* och kråkbär *Empetrum nigrum*. I röjda och avverkade partier finns uppslag av hallon *Rubus idaeus* och mjölkört *Epilobium angustifolium*.

I anslutning till stranddynerna liksom i strandnära gläntor i skogen finns arter som stensöta *Polypodium vulgare*, sandstarr *Carex arenaria*, röd-svingel *Festuca rubra* och enstaka fältmalört *Artemisia campestre*. Dessa partier har förmodligen inte haft sådan slutenhet i trädskiktet så att dessa arter konkurrerats ut av den rena skogsvegetationen.

GRANSKOGAR

I området finns planterade granskogar. Normalt är yngre granskogar som är planterade i stort sett fältskiktslösa till följd av hög planttäthet. Inom Ystads Sandskog är emellertid huvuddelen av granskogspartierna så pass glesa att de har ett fältskikt med kruståtel *Descampsia flexuosa*. Däremot finns ris endast mycket sparsamt.

THUJAPLANTERING

I den östra delen av reservatet finns ett planterat thujabestånd *Thuja occidentalis* conf. Beståndet är mycket tätt varför fältskikt saknas. Enstaka ekar *Quercus robur* finns även insprängt i trädskiktet.

Lövskogar

Lövskogsbestånden inom naturreservatet är både av karaktären planterade bestånd och spontant utvecklade partier. En viss självföryngring bland lövträden har resulterat i ett blandskogsparti med både ett renodlat lövträdsinslag och sådana med inblandning av barrträd, f a tall. Även vissa planteringar har skett med omväxlande lövträd och barrträd.

BOKSKOGAR

Inom området finns ett ca 70-årigt planterat bokskogsparti. Detta är utvecklat som en bokskog av ris - kruståtel - typ och består av ett tämligen enhetligt, väl slutet trädskikt. Buskskiktet är mycket sparsamt med inslag av vårtbjörk *Betula pendula* och enstaka rönnor *Sorbus aucuparia*.

Fältskiktet är endast fläckvis täckande med arter som kruståtel *Descampsia flexuosa*, blåbär *Vaccinium myrtillus* och lingon *V. vitis-idaea*. Bland örterna märks ekorrbär *Maianthemum bifolium* och på våren vitsippa *Anemone nemorosa*.

Bokskogen är dock inte en enhetlig vegetationstyp, utvecklad som en hedbokskog i strikt bemärkelse. Exempelvis finns brännässla *Urtica dioica* och kirskål *Aegopodium podagraria* i mindre sänkor med högre markfuktighet.

EKSKOGAR

Några ekskogar i egentlig mening finns inte i Ystads Sandskog, undantaget några mindre planterade partier varav några små ytor är planterade med rödek *Quercus boreale*. Trots detta kan det vara rimligt att avskilja bestånd som ekskogar eftersom de domineras, i trädskiktet, av ek.

Normalt är dessa bestånd mycket variabla både när det gäller åldersfördelningen i trädskiktet och dess sammansättning. Förutom ek, *Quercus robur*, så finns vårtbjörk *Betula pendula* som meddominant. Även tall *Pinus sylvestris* (*Pinus sp.*) är frekvent och ibland som meddominant. Vegetationstypen skulle närmast kunna klassificeras som ekskog av örtfattig typ.

Ett karaktäristiskt drag i dessa skogsbestånd är det rikt utvecklade buskskiktet med bl a hassel *Corylus avellana*, asp *Populus tremula* och rönn *Sorbus aucuparia*.

Fältskiktet består som regel av kruståtel *Descampsia flexuosa* med ett sparsamt inslag av olika ris och enstaka örter som ekorrbar *Maianthemum bifolium* och ängskovall *Melampyrum pratense*.

ALSKOGAR

Alskogarna i fuktiga svackor och i den gamla åfåran kan karaktäriseras som en sumpalskog av ört – typ. Trädskiktet domineras helt av klibbal *Alnus glutinosa* medan övriga trädslag endast förekommet sporadiskt, exempelvis glasbjörk *Betula pubescens*, ask *Fraxinus exelsior*, sälg *Salix caprea*, jolster *S. pentandra* och mot dynerna även enstak tall *Pinus sylvestris*. Buskskiktet är varierande och innehåller förutom arterna som bildar trädskiktet även olvon *Viburnum opulus*.

Fältskiktet i skogen innehåller vanligen älgört *Filipendula ulmaria*, kråklöver *Potentilla palustris* och grenrör *Calamagrostis canescens*. Ett för Skåne ovanligt florainslag finns också i form av korallrot *Corallorhiza trifida*.

I öppnare partier och särskilt i de centrala delarna av den gamla åfåran dominerar bl a vass *Phragmites australis*, topplösa *Lysimachia thyrsiflora*, blåsäv *Scirpus tabernaemontani* och kavelldun *Typha latifolia*.

BJÖRKSOGAR

Inom reservatet finns flera partier med ungskog efter avverkningar. I flera av dessa partier har en spontanföryngring av björk *Betula pendula* skett. Trädskiktet i dessa områden är som regel ungt och innehåller vanligtvis även tall *Pinus sylvestris* och ek *Quercus robur*. Fältskiktet domineras av kruståtel *Descampsia flexuosa* med ett påtagligt inslag av ris, f a ljun *Calluna vulgaris* och kråkris *Empetrum nigrum*.

Öppen "ängsmark"

I anslutning till Nybroåns lopp genom reservatet finns områden som i det närmaste saknar träd- och buskvegetation. Dessa partier har tidigare fungerat som slåttermark och förmodligen har även visst bete bedrivits. Hela området är topografiskt sett mycket enhetligt med flacka höjdparter och sänkor samt Nybroåns fåra som skär igenom. Trots detta och till följd av det sandiga underlaget varierar området hydrologiskt såtillvida att högre partier är mycket torra och de lågt belägna avsnitten fuktiga. Vegetationen är därför grovt uppdelad i torrängs- och fuktängsavsnitt. Torrängarna är i huvudsak örtrika med bl a stor ängssyra *Rumex thyrsiflorus*, rödkämpar *Plantago media*, blodnäva *Geranium sanguinum*, gulmåra *Galium verum*, prästkrage *Chrysanthemum leucanthemum*, samt backsilja *Peucedanum oreoselinum*, hedblomster *Helichrysum arenarium* och backsippa *Anemone pulsatilla*. Bland gräsen är fårsvingel *Fetuca ovina*, borsttåtel *Corynephorus canescens*, kruståtel *Descampsia flexuosa* och knylhavre *Arrhenatherum elatius* framträdande. Fuktängarna är i huvudsak utbildade som högstarrkärr eller högörtkärr med arter som brunstarr *Carex acutiformis*, vasstarr *C. acuta*, bladvass *Phragmites australis*, rörflen *Phalaris arundinacea*, tuvtåtel *Descampsia caespitosa*, vattenpilört *Polygonum amphibium*, humleblomster *Geum rivale* och vattenmåra *Galium palustre*.

Dynvegetation

Den egentliga dynvegetationen inom reservatet är inskränkt till strandområdet med sina kustparallella, låga dynryggar. Området utnyttjas flitigt för bad och rekreation samtidigt som strandplanet oftast är smalt och med en påtaglig lutning. Detta resulterar i att driftvallar med vegetation samt fördyner är mycket sparsamma i området. Oftast börjar vegetationen helt nära dynfronten med små grupper av saltarv *Honckenya peploides* samt enstaka marviol *Cakile maritima*.

Dynfronten byggs upp av de sandbindande gräsen sandrör *Ammophila arenaria* och strandråg *Elymus arenarius*. I partier med hög frekvens av badande eller i anslutning till stigar dominerar den sistnämnde helt. Andra arter som är tämligen konstant förekommande är sandstarr *Carex arenaria*, flockfibbla *Hieracium umbellatum* och strandärt *Lathyrus maritimus*.

De inre partierna av dynerna har en smal övergångszon där en del örter och ris tillkommer i vegetationen innan skogsbestånd med främst tall, björk samt buskformade bergtallar tar vid. Bland de tillkommande arterna kan nämnas liten blåklocka *Campanula rotundifolia*, sandstarr, *Carex arenaria*, gulmåra *Galium verum* och ljung *Calluna vulgaris*.

Fauna

Undersökningar av faunan har gjorts beträffande fåglar¹ och i någon mån även insekter. Johanssons (op. cit.) fågelinventering är koncentrerad till Gamleåområdet och är därför inte helt representativ för hela Sandskogen. Däremot kan det antas att de flesta normalt förekommande arter finns representerade i denna omfattande linjetaxering. Inventeringen genomfördes vid tjugo tillfällen under 1965. Inventeringen visade mycket hög täthet av häckande fågel, motsvarande ca 1700 par/km² i hela området. Den del av undersökningsområdet som bestod av tallskog hade däremot betydligt lägre täthet. Sammanfattningsvis framgår av inventeringen att den bofasta populationen av fågel inom Gamleåområdet består av 20 arter, att det dessutom under häckningssäsongen förekommer mer eller mindre regelbundet ytterligare 12 arter samt att det tillfälligt påträffas 14 andra arter.

I skogsavsnitt är lövsångare, trädgårdssångare, bofink och näktergal vanliga medan andra arter som gulsångare, stare, trädpiplärka, koltrast och järnspurv är relativt frekventa. I vassområdena dominerar rörsångaren helt och där noterades även sävsångare.

Sommargylling har även rapporterats från Sandskogen.

Av artiklar² framgår att Ystads Sandskog, då främst Gamleåområdet, är en mycket fin och närmast klassisk insektslokal både vad gäller skalbaggar och fjärilar. De arter som nämns torde vara bundna till de öppna och blomrika partierna kring Nybroån i områdets östra del. Det är därför angeläget att dessa partier får en hävd som gör det möjligt att bibehålla och eventuellt utveckla detta område särskilt då viss igenväxning förefaller äga rum.

Kulturhistoria

Lämningar från äldre bosättningar är i Skåne särskilt frekventa i anslutning till äldre strandlinjer, t ex "Järavallen" från litorinatiden. Ystads Sandskog är uppbyggd kring denna strandvall med ett omslutande, mycket flackt, landskap. Det har också visat sig, genom bl a utgrävningar att området är förhållandevis rikt på fornlämningar. Ett tiotal boplatser finns inom Sandskogsområdet varav ett par har undersökts. Dessa visade sig härröra från den senare delen av mesolitikum (5500 - 4000 år f. Kr.)³ Boplatserna har tolkats som tillfälliga uppehållsplatser för mindre grupper av människor som jagat och fiskat. Gemensamt för boplatserna är att de varit belägna på de strandvallar som efter hand invallat en lagun

¹Johansson, H. (1965). Fågelfaunan i Gamleåområdet i Ystads Sandskog år 1965. - Stencil.

²Kromnov, S. (1970). Älskog på spetsen av ett grässtrå i Sandskogens Gamleå-område. Ystad Allehanda 7/11-1970. - Ystad

Kromnov, S. (1973). Amiralens långdans med jungfrun kring Gamleå i Ystads sandskog. Ystads Allehanda 24/3 1973. - Ystad.

³Larsson, Mats. (1988). Korrespondans med Länsstyrelsens kulturminnesvårdsenhet i Malmö.

inom det område som idag omfattar Öja/Herrestads mosse.

Boplatserna i området kan betecknas som jaktbosättningar varifrån specialiserad jakt på t ex säl ägt rum under höst och vinter. Området har ingått som en del av det område vilket utnyttjades av flera familjer med bas i ett större läger vid den forna lagunen. Vid Bredasten har utgrävningar indikerat ett sådant läger. Vid den utgrävningen påträffades bl a en betydande mängd redskap och ben. Bland benresterna dominerade ben från vildsvin.

De redovisade boplatserna ligger samtliga utanför det föreslagna reservatet men hela området bedöms vara av intresse från fornminnesvårdssynpunkt.

Ett viktigt drag i Ystads Sandskogs kulturhistoria är den sentida utvecklingen med sandproblematiken och framförallt den organiserade planteringsverksamheten i området. Detta har beskrivits ovan men vissa ytterligare detaljer kan vara av värde att redovisa.

Strandvaktareholmen benämnes en plats på 1767 års karta belägen ca 400 m väster om Nybroån (troligen hölada till Borgmästareängen)¹.

Vakthuset "Värpivan" (=väderpipan) låg i norra delen av flygsandsfältet, strax öster om Bredastensvägen. I detta hus bodde vaktaren av sandplanteringarna. Huset revs 1873.

Sandhusen, "husen i vien" benämnt i dagligt tal, låg till 1840-talet invid Nybroåns gamla lopp. På 1767 års karta fanns sex hus markerade samt nio fiskebåtar vid stranden. Dessutom anmärktes "rudera (ruiner) av gamla byggnader". Åmynningen var hamn och inlopp för fiskebåtarna. Tre av husen lydde under Herrestads säteri och tre hus disponerades av Ystadsborna.

På 1825 års karta är ruinerna inte längre markerade.

På 1849 års karta är hela fiskeläget försvunnet.

Thomas Arnström

¹Jönsson, J. (1927). Flygsandsfältet vid Ystad. — Aurora 6/4 1927. Ystad.